

MIT FYNSKE LIV

Af Ritt Bjerregaard

Sommerhuset ligger nord for Kerteminde ved Bogensø. Det er fra 50'erne, og man kan se, at andre har haft deres liv her. Det er der noget rart ved. Vi købte det i november/december 2009, fordi det forlød, at også fritidshusene var blevet billigere på grund af finanskrisen. Det gjaldt nu ikke dette. Til gengæld ligger det, så man kan hoppe direkte i vandet og se solnedgangen over Dalbybugten. Takket være dygtige lokale håndværkere med Hans Jørn Madsen fra Dalby i spidsen har vi nu fået sat det i stand.

For min mand Søren Mørch og mig er det at vende tilbage til Fyn, og det glæder vi os til. Vi vender ikke tilbage til rødderne. Jeg er københavner med stort V, men jeg boede på Fyn i den største del af mit voksne liv nemlig fra 1966 til 1997. I de 30 år udfoldede en stor del af mit politiske liv sig her.

Det er ca. 15 år siden, Søren og jeg forlod Fyn. Jeg tog til Bruxelles, og vi købte et hus i Kartoffelrækkerne på Østerbro i København, hvor vi har boet siden. Æbleplantagen midt på Sjælland

Den socialdemokratiske folketingspolitiker og forhenværende overborgmester Ritt Bjerregaard fortæller her om sine mange år på Fyn.

Selvom hun i begyndelsen ikke var begejstret ved tanken om at forlade København og flytte til Odense, blev hun overtalt af sin mand – og som det fremgår af erindringerne - til gavn og glæde for dem begge.

Ritts politiske karriere startede også her på øen, hvor hun i 1970 blev valgt ind i byrådet i Odense.

har vi haft hele tiden, og den har vi stadig.

Vi har været så heldige, at vi med regelmæssige mellemrum er kommet til Odense, fordi gode venner Anne Okkels og Knud Ryg Olsen købte det hus, vi fik bygget i Skt. Klemens. Det er et ualmindelig smukt hus, som arkitekt Knud Ærboe tegnede. Vi var meget glade for at bo der, og det er sjovt at se huset udvikle sig og bare blive mere og mere attraktivt. Hver gang vi er der, taler vi om, hvor glade vi var for vores fynske liv.

Fra København til Fyn

Sådan startede det slet ikke. Tilbage i 1966 var Søren lige blevet færdig med sin konferens i historie og skulle tiltræde en amanuensisstilling på det nystartede Odense Universitet. Enten skulle vi flytte, eller Søren skulle pendle frem og tilbage. Det sidste var ikke velset. Både universitetet og fynboerne ønskede selvfølgelig, at de nye videnskabelige medarbejdere skulle bidrage til Odenses og Fyns udvikling og liv.

Jeg var selv nyligt uddannet lærer og havde arbejdet i Rødovre i to år, samtidig med at jeg på Statens Kursus tog en klassisk sproglig studentereksamen. Vi havde mange samtaler omkring skrivebordet, der også var spisebord og alt muligt andet inde i Studiestræde i København. Jeg argumenterede imod at flytte, men mine argumenter var dårlige. De kunne vist koges ned til, at jeg ikke kendte Fyn, og hvad med alle vennerne, og noget med, at det var langt at rejse! Jeg måtte give mig, og det fik jeg stor glæde af.

Derefter gjaldt det om at finde en lærerstilling på Fyn, og det gik jeg i gang med. Det var ikke svært. Der var masser af tilbud, og til nogle af dem var der bolig. Det bedste tilbud var Skt. Klemensskolen, som også lå godt i forhold til det nye universitet, der startede på Odense Teknikum på Hjallesevej.

Skolekommissionen skulle besøges. De ville gerne se, hvad det var for lærere, der søgte deres skole, så Søren og jeg tog vejen rundt, hilste på, fortalte og fik kaffe. Heldigvis var mit eksamensbevis fra Statsseminariet på Emdrupborg godt, og det gjorde nok heller ikke noget, at Søren skulle starte på det nye universitet.

Der var bolig til stillingen, en førstelærerbolig i Lindved, hvor der havde været en forskole, der nu var lukket. Det blev sidenhen til en Rudolf Steinerskole, men da var jeg for længst væk.

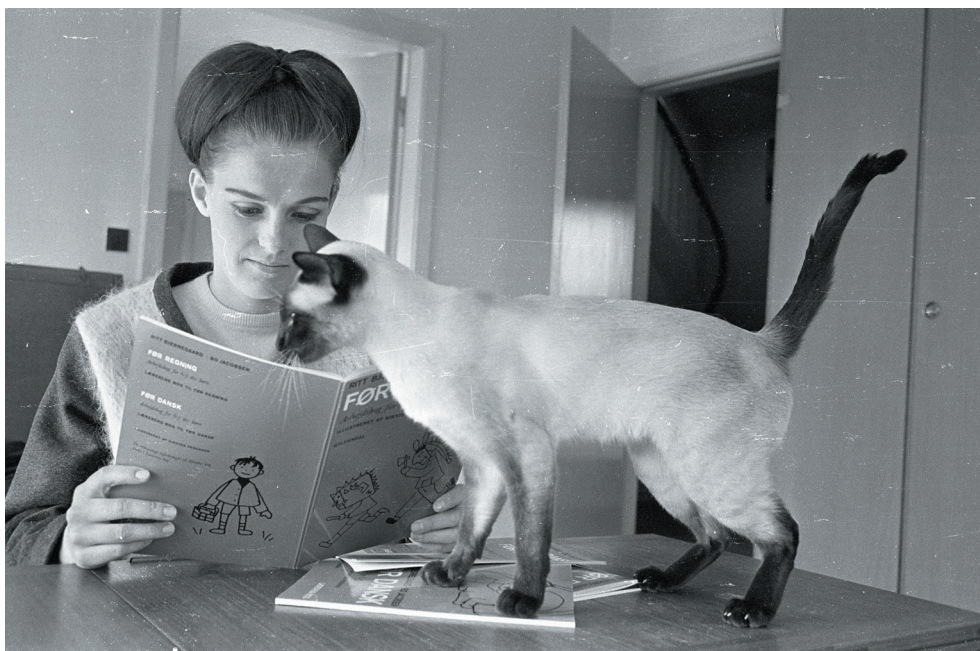
Efter at være blevet gift på Københavns smukke rådhus kunne vi begive os til Fyn og flytte ind i det store hus i Lindved tæt ved Svendborgvej. Vore møbler fyldte ikke meget, men så var der til gengæld plads til at have gæster boende.

Odense Universitet

Det blev en flyvende start. Indvielsen af Odense Universitet foregik med pomp og pragt. Kong Frederik mødte selvfølgelig op, politidirektøren i fuldt udstyr og med en lang sabel, som han var lige ved at falde i. Alt, hvad der kunne krybe og gå fra det etablerede Odense, var til stede, og folk stod langs vejkanten for at se de kongelige komme. Der var virkelig fest i byen, for der var mange, der i årevis havde arbejdet på at få et universitet til øen.

Søren og hans kolleger var i fine jakkesæt og med ægtefæller. I den periode var jeg fru amanuensis Søren Mørch. Det syntes jeg godt nok var lidt underligt, men det samme blev Søren's lod en del år senere, da han blev hr. undervisningsminister Ritt Bjerregaard. Ingen af os syntes, det var noget at gøre et stort nummer ud af.

Der var masser af festivitas, masser af nye spændende mennesker, masser af møder og masser af lange sene aftener og nætter, hvor der blev danset, men også diskuteret universitetspolitik og alle de nye pædagogiske principper. Det var en herlig tid. Jeg havde selv indtegnet mig på universitetet og ville

Ritt Bjerregaard kom som ung til Odense i 1966 og blev lærer på Skt. Klemensskolen
Foto: Historiens Hus, Odense.

læse historie, som var mit linjefag på seminariet. Dengang startede man med filosofikum. Det foregik på den fine gamle Dalum Landbrugsskole, der lå ved siden af universitetet. Her underviste professor David Favrhøldt, og jeg traf Amdi Petersen, før han blev den Amdi, der er bedst kendt fra Tvind. Dengang var han en langhåret lærer fra Krogårdsskolen – Odenseegnens mest avancerede skole, der var ledet af skoleinspektør Sidenius. Både Amdi og jeg var levende optaget af samfundsdebatten og lærergerningen. Vi holdt kontakten i mange år, indtil Amdi Petersen pludselig forsvandt, men det er en anden historie, som ikke skal fortælles her.

Lige før jeg sagde farvel til Nyager Skole i Rødovre, havde jeg sammen med en anden lærer, Bo Jacobsen, lavet nogle bøger til skolestarten: "Før Dansk" og "Før Regning". Det var engangshæfter til eleverne og med lærervejledning til.

Det gav lidt omtale i den lokale Fyens Stiftstidende, da de udkom, og det gik op for mig, hvor stor en rolle den avis spillede på Fyn. Alle havde set omtalen.

Stenløse Fangel Socialdemokratiske Forening

I den sidste del af min seminarierid havde både Søren og jeg meldt os ind i Socialdemokratiet. Ankommet til Fyn fandt jeg ud af, hvad partiforeningen hed. Det var Stenløse Fangel Socialdemokratiske Forening, så jeg ringede til formanden og sagde, at jeg gerne ville være medlem og spurgte, hvad der i øvrigt skete i partiet. Der blev en lang, meget lang pause. Og jo, jeg skulle da være så hjerteligt velkommen, og ja, jeg kunne da deltage i generalforsamlingen, når den kom, og så var der i øvrigt et kvindeudvalg, der ville de sikkert gerne have en ung kvinde ind.

Så jeg gik i gang med partiarbejdet og havde nogle gode år i kvindeudvalget i partiforeningen, men også i kredskvindeudvalget. Dengang hørte Stenløse Fangel partiforening til Kertemindekredsen. De opdelinger, der er af valgkredse, er tit meget tilfældige og afspejler, hvilke folketingsmedlemmer, der har haft indflydelse på, hvor grænserne skal trækkes. De valgte folketingsmedlemmer sikrer sig altid, at de kredse, de selv er valgt i, ikke bliver for små. Så selvom Kerteminde ligger nord for Stenløse Fangel med Odense imellem, så var det alligevel den kreds, jeg tilhørte.

Kvindeudvalget bestod af nogle gæve kvinder, der havde været med i mange år og kunne fortælle om, hvor fattige de havde været i sognet, og hvor nærige venstres sognerådsformænd havde været og stadig var. Det var nogle gode kontakter at have, og det lærte mig meget om vilkårene på landet, som jeg ellers intet havde anet om.

Kassereren i min partiforening hed Orla Kronborg, og han var ansat i Arbejdernes Landsbank. Som tiden gik, så han nogle muligheder i mig. Måske kunne han se, at Lene Bro fik meget omtale, og hvorfor skulle hans unge socialdemokratiske lærerinde ikke også kunne få det, hvis hun ville noget mere.

Skt. Klemensskolen

Jeg kom med i AOF, og inden jeg fik set mig om, var jeg også med i distriktsbestyrelsen. Det passede godt sammen med lærergerningen. Efter nogle år på Skt. Klemensskolen under skoleinspektør Polks ledelse og i samarbejde med mange engagerede lærere blev jeg valgt til lærerrådsformand, og som lærerkollegiets tillidsmand deltog jeg i skole-

kommissionens møder. Det var meget lærerigt. Sådan set betragter jeg det at være valgt som tillidsmand som en politisk opgave, så jeg fik øvet mig, før jeg overhovedet var valgt som politiker.

Arbejdet som lærer var jeg glad for. Dels underviste jeg i de første klasser, dels havde jeg regning og matematik i 7. og 8. klasserne, og så havde jeg endelig latin for dem, der gerne ville tage den lille latinprøve. Mange af mine pædagogiske ideer var præget af Statsseminariet på Emdrupborg, hvor jeg var uddannet. Jeg arbejdede meget individuelt med eleverne. Nogle af børnene kunne læse, når de startede i skolen, andre havde svært ved at lære bogstaverne. De kunne ikke bare undervises på samme niveau, når de skulle have noget ud af undervisningen.

Vi lavede meget emnearbejde og tog på ture f.eks. til Glavendrup-runestenen på Nordfyn. Bagefter fortalte børnene om den og tegnede, og jeg lærte eleverne sangtekster som "Vågner, vågner, danske helte". Den gav en god gennemgang af de gamle sagn, og den var let at synge. Vi lærte den udenad, for så kunne vi skråle den, når vi sad i bussen på udflugt til et af de kendte steder på Fyn. Manglede der penge til den slags udflugter, så holdt vi forårsmarked, hvor børnene pyntede op, og forældrene betalte for at komme ind. Der var også underholdning, sange, og børn, der læste op og fortalte. På den måde lærte eleverne om penge, om at regne, om at beregne udgifterne, og de lærte at optræde, og det var muligt at lade dem alle få nogle opgaver, der var meningsfulde. De fik lært en bunke på en sjov måde.

Dengang kunne eleverne også komme på lejrskole. I de små klasser var der børn, der ikke tidligere havde

Ritt Bjerregaard fortsatte sit arbejde for AOF i mange år. Her er hun på Torvet i Otterup 1994. Sammen med Niels Sørensen og smagsprøver på hjemmelavede æggekager agiterer hun for den kommende sæsons AOF-kurser. Foto: Otterup Lokalhistoriske Arkiv.

været hjemmefra, så det skulle vi lærere tage hensyn til, men det gik. Jeg kunne selv huske, at en af mine egne ture gik til Assens. Det må have været, da jeg gik i 4. eller 5. klasse på Enghave Plads Skole i København. Jeg husker det den dag i dag som en rigtig god oplevelse, og derfor var det dejligt som lærer at kunne give nye generationer den samme glæde ved at komme ud til noget nyt og anderledes.

Den mest spændende lejrskoleoplevelse, jeg havde som lærer, var til Kabylie i Algeriet. Det var med de ældste klasser og sammen med elever fra andre skoler i Odense. Vi fløj derned og boede ude i en lille bitte landsby. Den stedlige skole kunne indrettes, så vi boede der, og så deltog vi i livet i landsbyen. Det var en stor oplevelse for os alle sammen, og

den bliver sat i relief i dag, da angsten for det fremmede og især det arabiske er så stor. Her fik vi lov til at opleve arabere og berbere i deres eget miljø, og vi fik demonstreret, hvor stor forskel der kan være i livsvilkår.

Kommunevalg 1970

Ethvert parti leder efter kandidater, når der skal være kommunalvalg. Det gjorde man også i Odense i 1970, for nu var Stenløse Fangel efter kommunalreformen ikke mere en selvstændig kommune, men en del af Odense. Pladserne var fordelt, så Socialdemokratiet var sikker på, at alle dele af den nye store kommune var repræsenteret med kandidater på listen. I vores del havde vi tre pladser, som vi var flere kandidater til. Jeg tabte

den plads, der var sikker på at give valg og kom ned som nummer 23. Det var tydeligt for mig, at partiet gerne ville have mig med som blikfang – unge kvinder kommer altid med på billeder i aviserne – men de var ligeglade med, om jeg blev valgt. Så jeg fortalte dem, at de ikke skulle regne med, at jeg ville tage alle møderne på uddannelsesstederne m.m. Hvis de ville trække på mig i valgkampen, så måtte de placere mig bedre på listen. Det gav lidt surhed i partiet, men den dag i dag synes jeg, det var rimeligt nok. Ikke desto mindre blev jeg ved valget i 1970 valgt ind i byrådet på den allersidste plads. Det var mit første valg som politiker, og jeg var meget stolt over det og spændt på, hvordan det ville gå, og hvordan de andre valgte ville være.

Borgmesteren var Holger Larsen. Han havde været borgmester siden 1958 og var i denne valgkamp blevet udfordret af erhvervsmanden Poul Johan Svanholm, som de konservative ventede sig meget af. Men han kunne ikke slå den socialdemokratiske borgmester, og det varede ikke længe, før Svanholm opgav det politiske og helhjertet arbejdede med først Vingården i Odense og sidenhen Carlsberg, hvor jeg i øvrigt i flere sammenhænge fik med ham at gøre. Vi havde altid et godt forhold til hinanden, og det virkede, som om Svanholm var en af de få erhvervsfolk, der også anerkendte det politiske arbejde.

Byplanerne i Odense

Der er altid stor kamp om udvalgsposterne efter et valg. Jeg ville under ingen omstændigheder ind i noget med skole, for det var mit daglige arbejde, og jeg var også aktiv i den lokale afdeling af Danmarks Lærereforening. Heller ikke

det sociale område satsede jeg på, for der var tradition for, at her skulle kvinderne sidde, mens teknik og byudvikling var noget for mænd. Det var i rødstrømpernes tid, så jeg ønskede at komme i byplanudvalget, også fordi jeg var kritisk over for den måde, byudviklingen i Odense foregik på. Her var den ledende socialdemokrat Thorvald Christensen.

Det lykkedes for mig at blive medlem af byplanudvalget. Det var et spændende område at arbejde med. Stadsingeniøren syntes, at der manglede en stor tværgående vej ind gennem byen. Den skulle tage udgangspunkt i Odinsgade, men jeg og mange andre fandt, at Thomas B. Thriges Gade var mere end rigeligt. Den lå som et helt ufærdigt område og delte byen på en utilfredsstillende måde. Det blev meget diskuteret, og jeg var aktivt imod. Thorvald og jeg var ikke helt enige, så han var nok glad, da jeg senere også blev valgt ind i folketinget. Dengang kunne man som socialdemokrat godt sidde begge steder, men det kneb for udvalget at finde tidspunkter, hvor jeg også kunne deltage.

Folketingskandidat i Otterupkredsen

Mit valg til byrådet, min aktive deltagelse i byplansdebatten og mine lærebøger havde gjort, at flere vidste, hvem jeg var. Så en dag ringede telefonen, og det var den unge og energiske borgmester i Vissebjerg, Knud Friborg, der fortalte, at kandidaten i Bogensekredsen ikke ville mere. Var det ikke noget for mig? Det kom bag på mig, så det måtte jeg tænke over. Men til beroligelse, eller hvad man skal kalde det, fortalte han mig, at jeg ikke behøvede at tage det så tungt, for Bogensekredsen havde aldrig givet valg

Odenses borgmester Holger Larsen, Ritt Bjerregaard og Thorvald Christensen til møde i Stenløse Forsamlingshus 1969. Kilde: Historiens Hus, Odense.

til en socialdemokrat. Det var venstre-land.

Jeg sagde ja, og det blev starten på et langt liv i politik. Kommunalreformen havde også ændret valgkredsene. Bogensekredsen blev opløst i Otterupkredsen, og der kom en ny stor Odensekreds. Jeg var opstillet i Otterupkredsen, der var en af de mindste kredse på Fyn, ligesom Bogensekredsen havde været det, så det betød ikke den store forandring for mig. For at lære min valgkreds at kende var jeg rundt i de forskellige partiforeninger. Dengang var der vist 28, så jeg havde travlt. Møderne blev tit afholdt på den stedlige kro, og dengang var der ikke noget, der hed rygeforbud. Jeg har aldrig selv været ryger, så det var hårdt. I de små lavloftede rum på kroerne kunne det være svært at trække vejret, og tøj og hår lugtede af tobak, når jeg vendte hjem til Søren, men dengang var der ikke no-

get at gøre ved det. Det måtte jeg bare finde mig i.

De seks kommuner og deres borgmestre lærte jeg også at kende: Otterup selvfølgelig, Bogense, Årup, Vissenbjerg, Tommerup, Sønderlø. I nogle af kommunerne var der flere partiforeninger, f.eks. var kredsens kasserer Knud Nielsen fra partiforeningen i Skovby, som var en lille by ved siden af Bogense og en del af Bogense Kommune. Landkredse er karakteriseret ved at dække et stort areal, hvor der ikke bor så mange mennesker, så der var meget kørsel, og jeg lærte Nordfyn vældig godt at kende. Sidenhen blev min mand og jeg bedt om at lave en bog om Fyn til Gyldendals Danmarksserie "Fyn med omliggende øer, oplevet og beskrevet af Ritt Bjerregaard og Søren Mørch", (1989). Her kunne jeg samle al den viden, jeg havde skaffet mig ved at køre rundt på Fyn.

*Ritt Bjerregaard med sin afløser som folketingskandidat Lotte Bundsgaard og Ejvin Hansen, mangeårigt medlem af Otterup Kommunalbestyrelse.
Kilde: Otterup Lokalhistoriske Arkiv.*

I kredsen var Svend Karlskov Jensen opstillet, og han talte direkte til mange af kredsens landmænd, for han var aktiv landmand og organisationsmand. Det var bestemt ikke der, jeg var stærkest, så partifællerne var bekymrede for, hvordan det skulle gå i valgkampen. Men som så mange efterfølgende gange i mit politiske liv måtte jeg læse på lektien, og så gik det. Jeg gjorde selvfølgelig, hvad jeg kunne, for at det også kom til at handle om andre emner, men det var klart, at Karlskov Jensen havde et stort forspring, fordi han allerede havde siddet i folketinget fra 1953 til 1957 valgt for Vejle Amtskreds. Det var i det hele taget svært med valgkampen, for jeg skulle også passe mit skolearbejde, og jeg havde skiftet stilling fra Skt. Klemensskolen

til Odense Seminarium, hvor jeg var blevet adjunkt i Metodik og Pædagogik.

Sideordnet opstilling

Socialdemokratiet havde haft lange debatter om, hvordan kandidaterne skulle opstilles. Hvis det var partilisteopstilling, gav det partiet og især partisekretæren og den stedlige kredsformand en stor indflydelse. De kunne bestemme, hvem der fik de store kredse med mange socialdemokratiske medlemmer og stemmer. Rækkefølgen på stemmesedlen var afgørende for, hvem der blev valgt til folketinget. Sådant en opstillingsform havde Socialdemokratiet haft indtil valget i 1971. Hvis det derimod var sideordnet opstilling, blev det de per-

Sommermøde på Otterup Hotel den 12. juni 1990. Ritt Bjerregaard (S) i diskussion med Otterups Borgmester Axel Rasmussen (V) og Peter Brixtofte (V). Kilde: Otterup Lokalhistoriske Arkiv.

sonlige stemmer, som vælgerne afgav, der blev afgørende. Her var det ligegyldigt, hvor man stod på listen, så det gav små kredse med aktive og kendte kandidater nogle muligheder for at få valgt deres kandidat. Det kom til at spille en stor rolle for mig, at partiet gik over til sideordnet opstilling.

Mit første valg til folketinget i 1971 var også det valg, hvor medlemskabet af EF skulle afgøres. Vi var nogle unge kandidater, der var modstandere af vores medlemskab. Det gjorde vi meget klart også i valgkampen, og jeg havde rundt omkring på Fyn nogle underholdende og gode møder med Erhard Jakobsen, der var tilhænger af EF. Dengang var han socialdemokrat og en kendt borgmester fra Gladsaxe. Han var altid fair i debat-

ten, men også underholdende. Jeg lærte meget af ham.

I valgkampen bestemte de unge DSU'ere sig til, at de ville satse på mig. Vi snakkede sammen, og de hængte valgplakater op over hele øen. Stort postyr, for der var kandidater og kredsformænd, der mente, at man kun måtte hænge plakater op i den kreds, hvor man selv var opstillet. Det ville være en fordel for de store kredse, men det var ikke meningen med sideordnet opstilling. Den opstillingsform skulle netop give vælgerne nogle flere valgmuligheder, og så måtte vælgerne kunne se, hvem kandidaterne var. Denne debat har været der løbende, og da Lotte Bundsgaard afløste mig som folketingskandidat, fordi jeg blev kommissær i 1995, løb hun

ind i den samme diskussion, men valgte selvfølgelig også at sørge for, at vælgerne vidste, hvem hun var.

Medlem af folketinget

I 1971 blev jeg valgt på fjerdepladsen med 12.013 stemmer. På førstepladsen var Erling Dinesen valgt med 17.563, så kom Poul Søgaard med 17.249. De var begge opstillet i de store Odensekredse og sad allerede i folketinget. På tredjepladsen kom Jørgen Peder Hansen, der var valgt i Svendborgkredsen, han fik 13.436. Han blev sidenhen kirkeminister, og ham fik jeg en del med at gøre.

Som folketingskandidat er den sidste dag i valgkampen meget speciel. På selve valgdagen, der altid er en tirsdag, får man partiets resultat, og det var gået godt for os socialdemokrater. Vi fik 70 mandater. Men man får ikke at vide, hvilke personer der er blevet valgt. De personlige stemmer skal tælles op den følgende dag eller dage, hvis der opstår problemer. Det er nervepirrende, og det bliver først afklaret i løbet af onsdag aften og nat, hvem der er valgt. Nogle gange må der omtælling til, og der har været eksempler på, at kandidater blev skiftet ud efter den sidste fintælling. Jeg var blevet valgt og kunne fejre det med min mand Søren og kredsen med kredsformand Johs i spidsen og så selvfølgelig borgmester Knud Friberg, der var idémanden bag mit kandidatur.

Det var en stor dag, da jeg gik op af trappen til mit første møde i folketingssalen. Som nyvalgt sad jeg nede i grebningen, som det blev kaldt. Udtrykket grebningen blev jo nok brugt for at anskueliggøre, hvor vores plads i hierarkiet var, for grebningen er, hvor køernes afføring ligger i en stald. Men

det tog vi os nu ikke af. Vi var mange nye, for halvdelen af gruppen var blevet skiftet ud. På Fyn havde det betydning, at den tidligere trafikminister Sven Horn, der var opstillet i Nyborg, ikke var blevet valgt. Han blev så vred på mig over det, at han aldrig ville hilse på mig.

Dengang var der ingen Storebæltsbro, så jeg tog med tog og færge. Når man var MF'er fik man kort til DSB og kunne rejse på 1. klasse. Det var en god ordning, for jeg kom til at køre med mange tog, og når der fredag eftermiddag var tryk på, så var det rart at vide, at der var plads. Inde i folketinget var der et billetkontor, og der skulle man sørge for at få bestilt sin pladsbillet. I dag er det svært at forestille sig, hvor anderledes livet var med tog og færge. Vi havde meget mere samkvem med hinanden. Det var for besværligt at tage hjem hver aften, så vi sad tit sammen på Christiansborg og så TV, drak kaffe og småsludrede, og fredag aften var der tradition for gule ærter på færgen, og så hørte der en snaps og øl til. Der blev udvekslet mange informationer og historier, og der var ikke noget med, at partierne var adskilt. Det fælles var at være folketingsmedlem.

Sidenhen kom flyene, og jeg fløj frem og tilbage. Det var hurtigere, men ikke nær så hyggeligt og socialt, selvom vi også der etablerede gode forhold fx til buschaufføren, der transporterede mig og andre fra Grand Hotel i Odense til flypladsen i Beldringe.

Den socialdemokratiske gruppe har værelse nummer 1 i stuen. Det er et stort lokale med udsigt til pladsen foran Christiansborg, og dengang var der nogle meget flotte malerier af Johannes Larsen. Han var fynbo, så jeg gjorde altid lidt ekstra ud af det, når jeg sidenhen viste gæster rundt. Med mit

nye sommerhus får jeg gode muligheder for at besøge hans dejlige museum i Ker-teminde, og mine gæster vil få en ekstra oplevelse.

I de første år beholdt jeg mit arbejde i byrådet. Det ændrede sig, da jeg blev minister i 1973.

Odense Seminarium

I 1970 blev jeg ansat på Odense Seminarium. Jeg var glad for de år, jeg havde som seminarieadjunkt med Holger Melson som rektor. Fra min egen tid som elev i folkeskolen på Vesterbro havde jeg ønsket at blive lærer – ligesom min klasselærer fra 1. til 5. klasse frk. Petersen. Det blev jeg, og nu fik jeg oven i købet mulighed for at præge de nye lærere. Den dag i dag anser jeg det for helt afgørende, at der kommer gode lærere ud i folkeskolen. Det er den eneste fælles baggrund, vi her i landet har. Det er også grunden til, at jeg aldrig har ment, at man burde kunne dumpe til 9. klasse-prøven.

Man bør ikke kunne dumpe til samfundet, selvom jeg må sige, at det har fået ny aktualitet, nu da Dansk Folkeparti har været med til at indføre diverse former for test af enhver med anden etnisk baggrund. Man kan altså i dag dumpe til at være medlem af det danske samfund. Men selv med de mange forskellige test, der er indført, kan man stadig ikke dumpe ud af folkeskolen, hvis man er født i Danmark.

Seminarieret fik jeg orlov fra, da jeg i 1973 blev undervisningsminister. Stillingen bevarede jeg til en af de perioder i firserne, da der blev fyret lærere fra seminarierne. Så sagde jeg op, så en anden kunne få min stilling og ikke bare være der som vikar.

Kredsformændene

Kredsformændene har spillet en stor rolle i mit politiske liv. Efter Johs blev det en kort periode Albertsen fra Vissenbjerg, men så kom Knud Rasmussen fra Tommerup.

Han blev desværre meget syg, så efter ham blev det Jørgen Vedel fra Veflinge, og Jørgen var den kredsformand, der blev bedst kendt i pressen, fordi han havde evnen til at udtale sig, så folk kunne forstå det. Han var en rigtig god kredsformand for mig, og vi havde tæt og løbende kontakt med hinanden i de mange år, da jeg var valgt fra Otterupkredsen.

Han var også min kredsformand, da formandsopgøret mellem Svend Auken og Poul Nyrup løb af stabelen, og han støttede mig, da Svend Auken fyrede mig som gruppeformand.

Det er kredsformændene, der sørger for, at partimedlemmerne ved, hvad der foregår. Det er dem, der tilrettelægger valgkampen og sørger for, at der er penge til den. Kredsformandsjobbet er ulønnet, men tager meget tid, og det har imponeret mig, hvor meget tid Jørgen Vedel og mine andre kredsformænd brugte på det. For det betød, at de skulle følge med i den politiske debat, deltage i kredsformandsmøder, når partiledelsen samlede alle landets kredsformænd, deltage i årsmøder og kongresser og sørge for, at Otterupkredsen havde gode og aktive medlemmer.

Utallige er de møder, Jørgen Vedel har ledet i kredsbestyrelsen og de møder, hvor han sørgede for, at aktive partimedlemmer vidste, hvad der foregik. Samspelet med kredsformændene hører til mine bedste oplevelser i politik.

1. maj

For en socialdemokratisk folketingskandidat og for kredsformanden er 1. maj både en festdag og hårdt arbejde. Det starter med morgenkaffemøder klokken 6, fortsætter klokken 7, klokken 8 og så kommer formiddagsmøderne på virksomheder. Det bliver normalt til seks møder, hvor kandidaten hver gang skal holde en god socialdemokratisk tale. Især husker jeg, at 1. maj næsten altid sluttede med eftermiddagens march igennem Bogense by. Det startede med, at borgmester Svend Jensen stod foran rådhuset og tog imod os, og med Odense Jernbaneorkester i spidsen gik vi ned igennem de små gader med de røde faner. Folk stod bag gardinerne og kikkede ud – der var dengang stadig røde faner og socialister til.

Det helt særlige ved Bogense var, at vi også havde en kunstmaler, der boede der og var med. Det var Frank Hammershøj. Han var gift med Lisbeth, der også sad i byrådet for socialdemokraterne. Til hver 1. maj malede Frank nogle plakater, som man kunne vinde og købe. Det var rigtige 1. maj-plakater med røde faner, grønt løv og blå himmel, selvom der nu også kunne være store variationer afhængig af, hvad Frank ellers kunstnerisk arbejdede med. Det hører til en af mine store glæder, at Frank forsætter med at sende mig håndtegnede julekort og i den sidste tid også nogle små illustrerede skrifter. Det er en dejlig måde at huske gode oplevelser på.

1. maj følte jeg mig som et led i en lang stolt tradition og som en del af partiets historie. Jeg har aldrig syntes, at de røde faner skulle forsvinde, fordi de var gammeldags. Jeg kan godt lide at have en historie, og jeg kan også godt lide at være rød.

Dagligdagen som MF'er

Det var en dramatisk start, jeg fik som folketingsmedlem, fordi Jens Otto Krag godt nok havde haft et rimeligt valg – syv ekstra mandater til socialdemokraterne, mens VKR-regeringspartierne V og K havde tabt, og de radikale beholdt deres 27 mandater. Det gav 88 mandater til VKR og 87 mandater til S og SF. Det blev de nordatlantiske mandater med bl.a. Moses Olsen fra Grønland, der gav Krag mulighed for at danne en socialdemokratisk mindretalsregering.

Folkeafstemningen om EF fandt sted den 2. oktober 1972, og der var stor spænding om resultatet. Det forlød, at Krag havde to taler forberedt, men det blev et overbevisende ja, og så gik Krag af som statsminister og overlod posten til Anker Jørgensen. Det er en anden historie, som mange har fortalt, så den vil jeg ikke fortælle mere om i denne omgang.

Sammen med Svend Auken havde jeg startet en kaffeklub, hvor også Karl Hjortnæs, Helle Degn og Inge Fischer Møller var med. Vi var alle modstandere af vores medlemskab af EF, men havde stor tiltro til Anker og glædede os over, at han blev statsminister. Der var mange brydninger i partiet på grund af EF-debatten og det klare ja-resultat, og det var lidt af et kunststykke at have os nye folketingsmedlemmer i gruppen, fordi vi på dette afgørende spørgsmål var uenig med flertallet. Jeg brugte sammen med Karl Hjortnæs i året efter afstemningen meget tid på at overbevise partifæller rundt omkring i landet om, at de skulle blive i partiet og ikke danne et nyt parti eller gå over til SF.

Indimellem underviste jeg også i politiske ideer på Esbjerg Højskole. Det

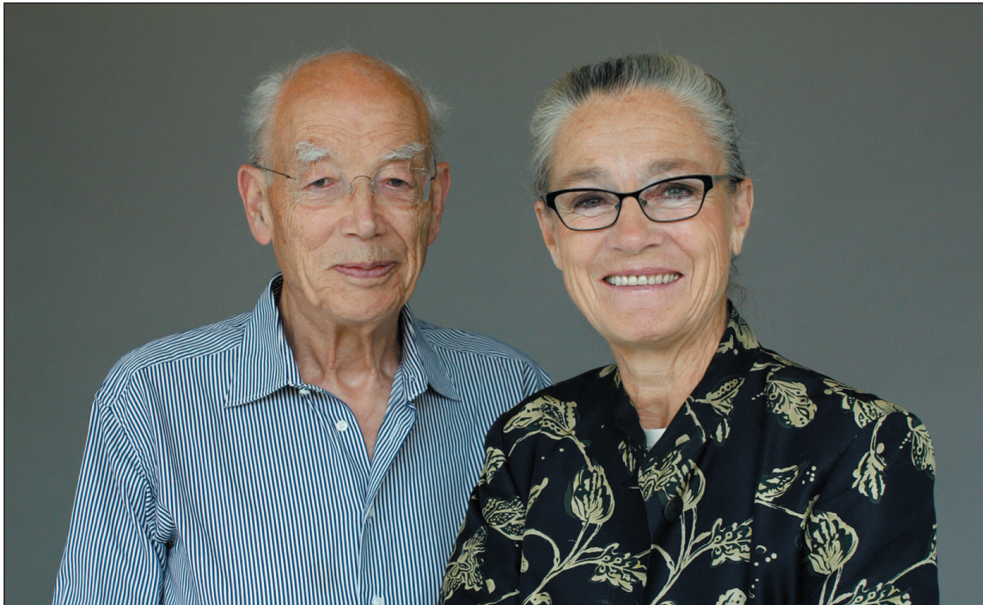

Ritt Bjerregaard til 1. maj i Bogense ca. 1974. Kilde: Bogense Museum.

var spændende at diskutere politik ud fra en mere generel synsvinkel med tillidsmænd fra hele landet.

I eftersommeren 1973 var jeg taget fra København med flyet til Esbjerg for at være klar til at undervise næste morgen. I flyet mødte jeg Rolf Lytken fra SF. Vi sad sammen i finansudvalget. Han inviterede på stegte ål hjemme hos sig selv, så vi havde en hyggelig aften, hvor jeg passede på med snapsene for at være klar næste morgen. Men det skulle blive en helt anden dag, end jeg havde forestillet mig, for Anker havde prøvet

at få fat på mig aftenen før, men ingen vidste, hvor jeg var – det var før mobiltelefonerne. Så jeg måtte i huj og hast ind på forstanderens kontor og ringe til Anker: Om jeg ville være undervisningsminister? Jeg var himmelfalden og ville gerne tænke lidt over det. Jeg fik en lille time, så jeg kunne nå at få en snak med min mand og også ringe til mine forældre. Jeg sagde selvfølgelig ja. Det var en kæmpechance at få for et nyt og ungt folketingsmedlem, og undervisningsområdet havde jeg arbejdet med som medlem af finansudvalget.

Ritt Bjerregaard og hendes mand Søren Mørch. Foto: Ernst Tobisch.

Vi skulle til dronningen samme dag, så jeg måtte ind til Esbjerg by og finde noget passende tøj – cowboybukser egnede sig ikke til majestæten. Men heldigvis var det afskaffet, at de kvindelige ministre skulle optræde i sort kjole. Jeg fandt en pæn turkisblå kjole med en lille jakke til.

Så var jeg klar til helikopteren, der ventede. Jeg kan godt huske fornemmelsen af at sidde og se det danske landskab fra oven og samtidig tænke over, hvad det nu var, jeg gik ind til, og om jeg kunne klare det. Jeg tror ikke, jeg var nervøs, snarere opstemt og forventningsfuld. Hvor vrede nogle af partifællerne efterfølgende blev, anede jeg heldigvis ikke noget om.

Fra nu af blev min dagligdag en blanding af folketingslivet i København og mit lokale arbejde på Fyn, og det kan der fortælles meget mere om, men det må blive en anden gang.